

BIJZONDER DOPERS

OPVALLEND SOBER: PLAFONDSCHILDERING IN WINTERSWIJK

Hanna Melse

Als ik me bij een doopsgezinde gemeente meld en het materiële erfgoed van de doopsgezinden ter sprake breng, krijg ik vaak te horen: ‘we hebben nauwelijks bezit, en als er al iets is, is dat niets bijzonders, hoor.’ Maar toch is er in elke vermaning wel iets te vinden dat cultuurhistorisch belangrijk is, of uniek, verrassend of typisch doopsgezind. Het lijkt alsof bepaalde voorwerpen of interieurstukken juist extra opvallen in de sobere setting die veel vermaningen bieden, alsof er simpelweg de rust en ruimte is om ze te laten spreken. Een prachtig voorbeeld is de plafondschildering in de doopsgezinde kerk van Winterswijk. Deze schuilkerk uit 1711 heeft het uiterlijk van een pakhuis en is voorzien van een hoog tentdak. Wie de kerkzaal betreedt moet wel onder de indruk raken van de ruimtelijke ervaring van de kleinschalige vierzijdige ruimte met het hoog opgaande plafond. Van het grijsblauw geverfde hout van de banken rondom gaat eenvoud uit. In de hoogte, op de houten binnenzijde van het dak, bevindt zich op het punt waar de vier ribben bij elkaar komen, bij de zogeheten koningsstijl, een schildering van een zon met in de kern een cirkelvormige tekst uit Maleachi 4 vers 2: ‘Die mynen Name Vreest sal de Sonne der Gerechtigheyd opgaan.’ De stemmige ruimte laat de schildering je als het ware tegemoet stralen, en nodigt uit om na te denken over de betekenis van het voorgestelde.

De schildering stamt uit de bouwtijd van de vermaning en is door zijn ouderdom uitzonderlijk voor doopsgezinde kerken in Nederland, waar al nauwelijks schilderijen met symbolen of teksten voorkomen. In 1994 zijn het dak en de rest van het gebouw gerenoveerd en in 1998 is vervolgens het interieur aangepakt. De schildering is gerestaureerd waardoor de kleuren weer mooi uitkomen, zeker in contrast met het overheersende blauw. De huidige banken, afkomstig uit een voormalige vermaning in de kop van Noord-Holland, zijn pas rond 1900 in de kerk geplaatst en de ‘dopers blauwe’ kleurstelling is in 1998 gekozen. Vroeger bevond zich in de zijmuur van kerkzaal aan de lange zijde tegenover de torenstraat een vluchtdeur, maar deze uitgang is tegenwoordig alleen nog vanaf de buitenkant zichtbaar. Hoewel het interieur van de doopsgezinde kerk in Winterswijk dus door de eeuwen heen is aangepast en zich

niet meer in de oorspronkelijke staat aan ons voordoet, is hier nog een uniek stukje eeuwenoud erfgoed te ervaren.

Van de redactie: In onze rubriek Bijzonder Dopers staat de persoonlijke betekenis van een aspect van het dopers erfgoed centraal: materieel en immaterieel. Een object dat is doorgegeven in de familie of een bijzondere betekenis voor iemand heeft bij de dienst in de vermaning, een brief die iemand onder ogen heeft gekregen en een eigen leven is gaan leiden, een overgeleverde anekdote of een gevleugelde uitspraak die een speciale betekenis heeft gekregen. Hanna Melse koos de plafondschildering in de vermaning van Winterswijk. Ze kwam daar als erfgoedsspecialist. Omdat ze als coördinator verbonden is aan het Doopsgezind Erfgoedcentrum en het doel van dat centrum in zekere zin aansluit bij deze rubriek, voegen we hier een korte tekst over dat centrum toe.

Doopsgezind Erfgoedcentrum

Dat Nederland rijk is aan dopers erfgoed zal een bekend gegeven zijn voor de lezers van dit tijdschrift. Wél nieuws is het Doopsgezind Erfgoedcentrum, dat in 2024 is opgericht als onderdeel van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit. Het Erfgoedcentrum is nodig omdat doopsgezind erfgoed, met uitzondering van dat in bibliotheken, tegenwoordig sterk in beweging is door sluiting van kerkgebouwen en doordat erfgenamen er vaak niet meer aan hechten.

Het Erfgoedcentrum heeft als taak om op basis van wetenschappelijk onderzoek en via advisering doopsgezinde gemeenten te ondersteunen bij beslissingen over hun erfgoed: wat kan worden behouden, wat kan herbestemd worden, en wáár moet het worden bewaard? En hoe kunnen de verhalen die bij dat erfgoed horen, verteld blijven worden? Het Erfgoedcentrum maakt gemeenten wegwijs bij vragen over gebouwen, roerend erfgoed, archieven en immaterieel erfgoed.

Het Doopsgezind Erfgoedcentrum bestaat uit dr. Mirjam van Veen, hoogleraar Geschiedenis van het Doperdom aan het Doopsgezind Seminarium, en coördinator Hanna Melse MA, ook werkzaam als Erfgoedsspecialist bij de afdeling Erfgoed in Kerken en Kloosters van Museum Catharijneconvent in Utrecht. De coördinator van het erfgoedcentrum is het eerste aanspreekpunt voor de gemeenten en zorgt voor een juiste doorverwijzing naar specialisten, commissies of instellingen op het gebied van erfgoed.

Meer informatie over het Doopsgezind Erfgoedcentrum is te vinden via: <https://doopsgezinden.nl/doopsgezind-erfgoedcentrum/>.